

CONSERVAREA ȘI EXPUNEREA MONOXILEI DE PE RÂUL SIRET – UN ARGUMENT ETNOGRAFIC PENTRU ACTIVITATEA VECHILOR „BRODURI” PESTE RÂURI

Iov TOLOMEI

Monoxila (termenul provine din limba greacă monoxila = „un singur lemn”) reprezintă cel mai arhaic mijloc de plutire, realizat individual pentru pescuit și asamblat poduri plutitoare („broduri”), utilizate și la noi din secolul al X-lea, pentru traversarea apelor mari cu oameni și poveri.

În trecutul îndepărtat al României, știri despre mijloace de plutit întrebuințate de băștinași se întâlnesc pentru întâia oară în relatarea lui Adrian despre campania lui Alexandru Macedon împotriva triballilor (335 î.e.n.), unde se arată că, pentru a-și trece oastea peste Dunăre, în urmărirea adversarului, regele macedonean ar fi pus să se adune cât mai multe „luntri dintr-un singur trunchi” (monoxile). Acestea erau folosite de locuitorii de pe ambele maluri „la pescuit în Istru” (Dunăre) „sau când merg unii la alții, sau la piraterie”. (În „Anabasis” I 3,5). Astfel de ambarcațiuni, mai mult sau mai puțin rudimentare, trebuie să fi circulat de-a lungul principalelor râuri de pe teritoriul actual al României, încă din preistorie și aveau să continue să fie folosite până într-o vreme recentă.

În civilizația tradițională rurală, monoxilele sunt extrem de răspândite în toată țara, sub cele mai diverse denumiri: „luntre”, „cin”, „dubă”, „butuc”, „dubaș”, mai rar „barcă pescărească”.

Monoxilele aveau o formă dreptunghiulară, ovală sau cu vârf ascuțit și sparte drept. Uneori erau compartimentate prin „praguri”, aveau plutitori laterali pentru echilibrarea în plutire și se deplasau în direcția cursului apei, sau în apele stătătoare, și în amonte cu ajutorul prăjinelor („ghiondere”) sau vâsle și „lopeți”, vâslașii putând sta așezați sau în picioare.

Exponatul prezentat în muzeul sibian a fost descoperit cu ocazia inundației Siretului din anul 1970, în malul nisipos surpat, din apropierea orașului Bacău. Muzeul din Bacău, neavând spații de expunere și depozitare, a oferit-o, în anul 1973, Muzeului „ASTRA” din Sibiu.

Datată a avea aproximativ 400 de ani vechime, lungă de 11 m și fiind lucrată dintr-un stejar cu diametrul de 1,20 m, monoxila a fost depozitată într-un spațiu în care să fie ferită de precipitații, dar care era neînchis. Ea prezenta o fisură de cca. 4 m lungime pe fundul ei, iar la proră și pupa avea porțiuni lipsă de cca 5 dmp și respectiv 16 dmp, precum și alte fisuri și elemente detașabile. Starea de conservare era bună întrucât, anterior, fuseseră efectuate tratamente de conservare și consolidare. Pentru a fi expusă, monoxila a ridicat mai multe probleme legate de: investigații, tratamente și consolidări, probleme de consolidare mecanică, probleme legate de manipulare și transport și de ridicare a amplasamentului pentru expunere.

În urma investigațiilor efectuate, s-a ajuns la concluzia că monoxila a fost tratată cu polietilen glicol care, în urma degradării și penetrării în profunzime, a provocat mici desprinderi din suprafața lemnului. Se impunea, deci, un nou tratament. În primul rând, s-a efectuat tratamentul prin pulverizare cu o substanță fungicidă, numită evinit. Apoi, pe mici porțiuni s-a intervenit cu o soluție de PEG 1000 cu concentrație de 30%, iar pentru înglobare s-a folosit o suflantă cu aer cald. Acest tratament s-a efectuat în spațiu liber. Pentru că monoxila nu putea fi imersată, s-a lucrat pe porțiuni mici și cu încălzirea acestora pentru a nu polimeriza la suprafață. Având în vedere dimensiunile și existența fisurii de 4 m lungime pe fundul ei – la pupa aceasta fiind distanțată cu cca 10 cm – s-a impus confecționarea unui colier și montarea lui la partea din spate. Zonele cu lipsuri au fost completate cu elemente confecționate din lemn de stejar, la care s-a respectat exact forma porțiunii lipsă, iar elementele detașabile s-au fixat cu covele. În final, monoxila a fost hidrofugată cu ceruri naturale.

Pentru a fi transportată, monoxila a fost învelită în frânghii strânse în așa fel încât să nu se deformeze. Tot în acest scop s-au pus și distanțiere. Pentru transportul propriu-zis, s-a construit un cadru din bârne de lemn tip sanie, tras de un tractor.

În ceea ce privește amplasamentul : s-a construit un pavilion acoperit, monoxila fiind așezată pe grinzi la distanță de 1 m și împănate din lateral, în așa fel încât descărcarea greutății să se facă pe o porțiune cât mai mare.

În sfârșit, monoxila a fost amplasată la locul convenit în muzeu, adică în zona podurilor plutitoare – ea însăși făcând parte, după unele presupuneri – dintr-un pod plutitor.

THE CONSERVATION AND THE DISPLAY OF THE „MONOXILLA” FROM THE SIRET RIVER – AN ETNOGRAPHICAL EVIDENCE ON THE ACTIVITY OF THE OLD „BRODURI” OVER THE RIVERS

The „monoxilla“ (the term comes from the Greek “monoxila” = “only one wood”) represents the most archaic floating means, individually set up for fishing or assembling floating bridges (“broduri”), used in our country since the X-th century, so that people and burdens should cross the big river.

At the early days of the Romanian history, the first news about the means of water floating used by the natives are to be found, for the first time, in Hadrian’s report on Alexander the Great’s campaign against the Triballic tribes (335 B. Ch.). He discover here the fact that, in order to cross his army over the Danube when chasing the enemy, the Macaedonian king might have ordered to gather together “as many boats made of a single wood (monoxillas) as possible”. The natives from both “banks of the Danube were using these boats for fishing or visiting each other or for piracy”(Anabasis, I, 3,5). Such means of water floating, more or less rudimentary, must have traveled along the main rivers of the today’s Romania, since prehistorical times and they went on being used almost till recent times.

In the traditional countryside civilization, the monoxillas are very much used in all the country, under a rich display of means: “luntre”, “cin”, “dubă”, “butuc”, “dubaș”, or rarely “fishing boat”.

The monoxillas had different shapes: oval, rectangular or sharp in front and straight at the back. They were sometimes divided inside by “thresholds”, they had side floaters to maintain its balance and they traveled down stream or in stagnant waters, and upstream using the sticks (“ghiondere”) or oars, the rower having a sitting or standing position.

The pieces exhibited in the museum from Sibiu, was discovered when the Siret river flooded its surroundings in 1970, it was found in the sapped sandy bank, not very far from Bacău. The museum from Bacău, having no conditions of display or storing, has offered the monoxilla to the ASTRA Museum from Sibiu.

The monoxilla was dated to be about 400 years old. Its length is 11 meters and it’s been worked out of just one oak-tree. It had be stored in a place where to be protected by rainsbut, unfortunately, the space was not closed. It had a 4 meters cleft on its bottom. It had backs of around 5 dmp and 16 dmp respectively, at its prow and stern, and also othere clefts and detaching elements. Its conservation state was rather good as former treatments of conservation and consolidation had been performed. Nevertheless, there were some problems to make it be displayed: these were concerned with the investigations, the treatments and consolidation, the mechanical consolidation, its handling and transportation and the building of its displaying site.

As a result of the investigations carried out, a conclusion was drawn: the monoxilla has been treated with polyetylen glycol whic, as a consequence of its degradation and its deep penetration, led to small detachments from the wood’s surface. A new treatment was, thus, necessary. At first, a fungicide substance, called EVINIT was used, by spraying. Then, on small areas, we used a PEG 1000 solution, under 30% concentration, and, for inclusion, a hot air blower was used. This treatment was accomplished in free space. Because the monoxilla could not be immersed, the experts workedwith small pieces, heating them first, not to polymerize at the surface. Taknig into consideration its size and the 4 m cleft from its bottom – at the stern having 10 cm width- a girdle was manufactured and disposed on the boat’s back. The missing areas were

completed with oak wood elements, shaped exactly like the missing parts, some detached elements were fixed with covidez. The monoxilla was waterproof with natural waxes, eventually.

In order to be transportd, the monoxilla was wrapped in ropes, carefully tied in order not to damage it. Distance pieces were also used. For the proper transport, a beam framework of a sledge type has been built, pulled by a tractor.

Moreover, regarding the site: covered shed was built, and the monoxilla was placed on beams at 1 m distance from each other, and with wedges from the sides, placed in such way that the weight discharge to be performed on a larger area.

Finally, the monoxilla was situated at the adequated place in the museum, which is the water floating bridges area, the monoxilla itself being, as supposed, part of a water floating bridge.

Aspecte din timpul restaurării monoxilei
Aspects from the monoxilla's restoration

